

туристичні бази, туристичні бази і табори різного профілю, туристичні та спортивні клуби, навчальні заклади підготовки спеціалістів дитячо-юнацького туризму, підприємства з виробництва, прокату і продажу товарів туристичного спорядження тощо.

Трудові ресурси належать до основних компонентів діяльності та розвитку учнівського туризму. Основу кадрового потенціалу системи позашкільля складають спеціально підготовлені кваліфіковані професійні кадри. Тому виникає необхідність підготовки кадрів, раціонального розподілу кадрового потенціалу та ефективного його використання. Здебільшого такі професії обирають колишні вихованці гуртків, які вирішують надалі продовжувати і розвивати улюблену справу, але вже у якості наставника.

Таким чином, можна стверджувати, що територія Львівської області має цілком достатній для розвитку учнівського активного туризму ресурсно-туристичний потенціал, а деякі групи ресурсів взагалі є унікальними.

Список використаних джерел

1. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. – К.: Палітра, 1998.
2. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку Спеціальність 11.00.02 - економічна та соціальна географія Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук. Київ. 2005.
3. Колотуха О.В. Спортивні рекреаційно-туристські ресурси України. К.: Федерація спортивного туризму України, 2006.

Гугул І.

магістрант II курсу

спеціальності 106 Географія

Науковий керівник – проф. Сивий М. Я.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ПВДЕННО-ЗАХІДНІЙ ТЕРНОПІЛЬЩИНІ: БУЧАЦЬКИЙ ТА МОНАСТИРИСЬКИЙ РАЙОНИ

Комплекс заходів з реформи децентралізації стартував у 2014 р. невдовзі після Євромайдану (хоча ідеї адмінреформи мали місце ще у 2005-2012 рр.) та отримав назву «Національний проект «Децентралізація»». Реформа децентралізації передбачає здійснення наступних змін: 1) розвиток та розширення (посилення) місцевого самоврядування; 2) адміністративно-територіальна реформа [5, с. 24]; 3) створення самодостатніх об'єднаних територіальних громад;

4) врахування історичних, економічних, екологічних та культурних особливостей при плануванні розвитку громад; 5) розширення повноважень місцевих громад, які органи самоврядування здатні виконувати [19].

Курс на децентралізацію запропоновано українською владою у 2014-2015 роках у зв'язку із посиленням відцентрових сил (сепаратизму) у південно-східних регіонах України, що було однією з причин російсько-української війни. Відповідно до адміністративного реформування, на перекір проросійським політичним силам, більше самостійності отримують саме місцеві громади, а не області, і це не сприятиме формуванню «феодалізму XXI ст.» (олігархічній федералізації).

Адміністративна реформа в Україні передбачає скорочення кількості районів майже втричі та зменшення кількості сільських рад шляхом об'єднання. Це дозволяє зекономити кошти на систему управління та оптимізувати культурно-освітню мережу закладів, у зв'язку з демографічною кризою та різким скороченням сільського населення [10, с. 187-188].

Ще за ініціативою Асоціацій міст України, проекти якої обговорювалася також з Тернопільською обласною радою у 2011 р., в основу формування нових територіальних громад Тернопільщини було покладено адміністративно-територіальний устрій області станом на 1940 р., тобто на базі тогочасних районів мали виникнути нові укрупнені сільські, селищні та міські ради [21]. Цей варіант і був фундаментом децентралізації – основою перших перспективних планів реформи Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (з 2019 р. – Міністерство розвитку громад та територій).

Процес децентралізації у Тернопільській області розпочався ще у 2015 році, коли у 26-ти об'єднаних територіальних громадах відбулись перші місцеві вибори. У 2016 році утворилось ще 10 ОТГ, у 2017 – 4 ОТГ, 2018 – 9 ОТГ. У грудні 2019 року відбулись перші вибори ще у чотирьох ОТГ. Загалом на території області (згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 р. № 482-р) створено 55 громад, із них 28 ОТГ сільські, 14 – селищні, 13 – міські [15].

Одним із суперечливих питань було нове районування Тернопільської області. Первинно, згідно розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року №1391-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Тернопільської області», розглядалося районування області на основі наявних економічних центрів макрорайонів регіону – Кременець, Чортків, Тернопіль. Відповідно до змін, внесених згідно з розпоряджень

Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 року №363-р, від 16 травня 2018 р. №332-р та від 21 листопада 2018 року №896-р у перспективному плані розглядався четвертий райцентр – Бережани, як одне із міст обласного значення [16].

У Південно-Західній Тернопільщині місцеві ради (Бучацька і Монастириська районні ради та місцеві ОТГ і с/р) ініціювали формування п'ятого – Бучацького району, опираючись на принципи історизму (Бучач – одне з перших міст краю, яке отримало магдебурзьке право), логістики (не всі ОТГ можуть надавати необхідні послуги, стан мережі доріг не сприяє належному сполученню з новим райцентром), демографії (Бучаччина має позитивний показник приросту населення), потреб медичного обслуговування (наближення до населення послуги надання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги), добровільності (принцип врахування центральними органами думки органів місцевого самоврядування, власна ініціатива Бучацького та Монастириського районів, Золотопотіцької, Копичинецької, Трибухівської та Золотниківської ОТГ). 26 грудня 2018 р. Бучацька та Монастириська районні ради спільно на засіданні прийняли рішення «Про звернення Бучацької та Монастириської районних рад щодо утворення Бучацького госпітального округу», яке було направлено Кабінету Міністрів України, народному депутату Люшняку М. В., голові Тернопільської облдержадміністрації Барні С. С., голові Тернопільської обласної ради Овчаруку В. В., головам депутатських фракцій Тернопільської обласної ради [6].

На Тернопільщині, згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 р. № 482-р, буде сформовано 3 райони: Кременецький, Тернопільський та Чортківський (рис. 1) [17].

19 червня 2020 р. Бучацька районна рада своїм рішенням №1087 вкотре звернулася до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо підтримки проекту адміністративно-територіального устрою Тернопільської області в складі шести районів, (в т.ч. Бучацького, Бережанського, Кременецького, Тербовлянського, Тернопільського та Чортківського районів) як такого, що є оптимальним щодо доступності географічного розміщення, враховує демографічну ситуацію, особливості транспортного сполучення, історичну пов'язаність, економічний потенціал тощо та не призведе до надмірного укрупнення районів [18].

17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів» не беручи до уваги звернення Бучацької районної ради. Згідно з документом тепер в Україні 136 районів. Старі 490 районів, про які йшлося вище, парламент ліквідував [14].

Рис. 1. Новий адміністративно-територіальний поділ Тернопільської області

Попри підтримку об'єднаних територіальних громад Південно-Західної Тернопільщини, Бучач не став одним із нових райцентрів. Є різні висловлювання про популізм місцевої політичної еліти і про її неспроможність, пасивність у збереженні району. За критеріями Методичних рекомендацій щодо формування адміністративно-територіальних одиниць субрегіонального (районного) рівня: 1) чисельність постійного населення району має становити близько 150 тисяч осіб, а ОТГ, які орієнтувалися б на Бучач, у сумі налічують бл. 72 тис. осіб; 2) чисельність постійного населення райцентру повинна становити не менше 50 тис., а населення Бучача – 12,2 тис., тоді як

Чортків – єдине місто південної Тернопільщини з населенням майже 30 тис. осіб [13, с. 3-4]; 3) за критеріями госпітального округу, багатoproфільна лікарня інтенсивного лікування 1-го рівня має обслуговувати не менше 120 тис. осіб, 2-го рівня – не менше 200 тис. осіб, а адміністративним центром госпітального округу визначається населений пункт, як правило, місто з населенням понад 40 тис. осіб. Районний центр має бути і економічним центром з чималою кількістю підприємств, податки яких мають бути основною складовою місцевого бюджету [11, с. 147]. Бучач, як райцентр, може відповідати лише критерію території географічно цілісної та нерозривної (якщо орієнтуватися на Бучацьку, Монастириську, Золотопотіцьку, Трибухівську, Коропецьку та Золотниківську ОТГ, то зона доступності даного центру з периферією по автомобільних дорогах з твердим покриттям відповідає відстані до 60 кілометрів).

Відповідно до позиції Міністерства розвитку громад та територій України, поділ держави на нові райони відбувається під нову, більш ефективну систему виконавчої влади, а не для організації місцевого самоврядування, яке має розвиватися в громадах. Затвердження нового районного поділу, відповідно до Конституції, має бути здійснено Верховною Радою, причому у формі закону [20].

Реорганізація районів розпочнеться після місцевих виборів. Для цього Верховна Рада має прийняти низку законів про розмежування повноважень і ресурсів між областями та районами, між районами та громадами тощо. Очікується, що буде і перехідний період до середини 2021 року, щоб пом'якшити процес зміни адміністративно-територіального устрою.

Відповідно до Закону України від 2015 р. №13, на території Бучацького і Монастириського районів добровільно об'єдналися такі територіальні громади: Золотопотіцька (жовтень 2015 р.), Коропецька (жовтень 2015 р.), Трибухівська (вересень 2016 р.), Монастириська (грудень 2018 р.).

Формування бюджетів ОТГ мають свої особливості. Зокрема до них зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше цей податок спрямовувався до районного бюджету. Бюджет ОТГ контактує із державним. Кошти від останнього надходять на казначейські рахунки ОТГ, зокрема державна субвенція на розвиток інфраструктури, що передбачено виключно ОТГ. Державна субвенція розраховується за формулою на територію та сільське населення [2].

Щодо Золотопотіцької ОТГ, необхідно зауважити, що більшість здобутків громади були досягнуті завдяки фінансовій підтримці державного бюджету на розвиток інфраструктури громади [12, с. 26]. В

перші роки громади було відремонтовано більшість дитячих садків, створено комфортні умови для перебування дітей у ДНЗ, школах, ФАПах, закладах культури. Забезпечується культурне дозвілля жителів громади, відновлюється автентичність місцевих пам'яток архітектури, проводяться роботи для збереження культурної спадщини [9].

Першочерговими заходами, які розпочали втілювати в Трибухівській ОТГ, були: капітальний ремонт будинку культури, що перебував у аварійному стані, особлива увага освіті, відремонтовано та термомодернізовано Трибухівську та Пишківську ЗОШ, здійснено капітальний ремонт двох дитячих садків, оновлено систему опалення. Присутній спортивний потенціал громади, адже в Трибухівській ОТГ є дві футбольні команди. У громаді діють програми «Гурбота» та «Ветеран», під які виділяються кошти для допомоги учасникам АТО, людям похилого віку, самотнім, чорнобильцям [8].

Успіхами може похвалитися і Монастирська ОТГ: реконструкція ДНЗ, проведення будівельно-монтажних робіт, заміна вікон у школах, клубних закладах, будівництво промислової сонячної електростанції [7].

Також Коропецька ОТГ мала змогу здійснити ряд ремонтних робіт бюджетних закладів та вирішити чимало питань комунальної сфери [1].

За результатами адміністративної реформи (відповідно до розпорядження КМУ від 12.06.2020 р. №724-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Тернопільської області») та після виборів до місцевих органів влади з 1 січня 2021 р. буде утворено Бучацьку ОТГ (міську раду), до якої входитимуть: місто Бучач, села Баріш, Берем'яни, Білявинці, Бобулинці, Броварі, Верб'ятин, Доброполе, Дуліби, Жизномир, Жнибороди, Заліщики, Заривинці, Звенигород, Зелена, Зубрець, Киданів, Курдибанівка, Ліщанці, Матеушівка, Нові Петликівці, Новосілка, Озеряни, Осівці, Переволока, Передмістя, Підзамочок, Підлісся, Пожежа, Помірці, Порохова, Пушкарі, Ріпинці, Рукомиш, Сорочки, Старі Петликівці, Язловець. Загальна кількість населення ОТГ становитиме 38181 осіб. До Золотопотіцької ОТГ, яку складають селище Золотий Потік, села Возилів, Губин, Костільники, Миколаївка, Рублін, Русилів, Скоморохи, Сокілець, Соколів, Сновидів, увійдуть села Млинки та Стінка. Загальна кількість населення ОТГ становитиме 15244 осіб. Трибухівська ОТГ, яка складається із сіл Трибухівці, Пишківці, Цвітова, включатиме ще села Мартинівка, Медведівці, Новоставці та Пилява. Загальна кількість населення ОТГ становитиме 8817 осіб [4].

Монастирська ОТГ, до якої входить місто Монастирська, села Гончарівка, Горішня Слобідка, Дубенка, Затишне, Ковалівка,

Комарівка, Криниця, Нова Гута, Рідколісся, поповниться селами Бертники, Бобрівники, Велеснів, Високе, Горожанка, Гранітне, Григорів, Доброводи, Завадівка, Задарів, Залісся, Заставці, Коржова, Красіїв, Лазарівка, Лука, Лядське, Маркова, Межигір'я, Низьколизи, Олеша, Підлісне, Савелівка, Саджівка, Сеньків, Тростянці, Устя-Зелене, Чехів, Швейків, Яргорів. Загальна кількість населення ОТГ становитиме 19757 осіб. Коропецька ОТГ із селищем міського типу Коропець, селами Вербка, Діброва, Садове, Світле, Стигле включатиме ще села Вістря, Горигляди. Загальна кількість населення ОТГ становитиме 6132 осіб (рис. 2) [4].

Рис. 2. Сформовані ОТГ на базі Бучацького та Монастирського районів Тернопільської області

Слід також зауважити, що крім територіальних органів виконавчої влади, в деяких поселеннях, як правило, нинішніх районних центрах, залишатимуться територіальні підрозділи таких органів без статусу юридичної особи. Щоб не створювати окремі надлишкові структури підрозділів МВС, МНС, Мінсоцполітики, ОТГ можуть укласти договори з цими установами про обслуговування громади шляхом співфінансування (коштом держсубвенції чи за рахунок місцевого бюджету).

Як бачимо, посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування виконувати власні та делеговані функції може відбуватися внаслідок розширення переліку власних джерел доходів

відповідних місцевих бюджетів, а також надання достатнього обсягу державних трансфертів та субвенцій для виконання делегованих повноважень. Водночас уповноваження органів місцевого самоврядування забезпечувати надання публічних послуг не знімає з держави функції нагляду за законністю рішень, що ухвалюють органи місцевого самоврядування у відповідній сфері. Також пропонується декілька рекомендацій для розвитку об'єднаних громад: 1) сприяння розвитку малого та середнього бізнесу; 2) участь в інвестиційних проектах для розвитку ОТГ; 3) залучення коштів міжнародних донорів (наприклад програми U-LEAD, DOBRE, проект DESPRO та ін.); 4) інвентаризація земельних ресурсів та комунального майна громади тощо. Але, найголовніше – активність. Успішність ОТГ залежить від кожного її мешканця.

Список використаних джерел

1. Біографічна довідка про Коропецького селищного голову Володимира Мельника [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://koropecka-rada.gov.ua/golova-gromadi-13-54-07-23-06-2016/>.
2. Віктор Литвинчук: «Децентралізація не може тривати вічно, або «Що гальмує реформу на Чортківщині» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://chortkiv.city/read/lyudi/40599/0997415956>.
3. Ганущак Ю. Формування нових районів дозволить вирішити ряд хронічних проблем [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/news/columns/12424?fbclid=IwAR2D_tdDs0re7jwYGwrxgMdcnOvAYml3G7Fw407Oe5auuOotQNjud65bglS.
4. Громади Тернопільської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas/0352/gromada>.
5. Жаліло Я. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналіт. доп. – Київ: НІСД, 2019. – 192 с.
6. Звернення Бучацької та Монастирської районних рад щодо утворення Бучацького госпітального округу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.buchachrada.gov.ua/images/DodatDoSes2018/Dodatsz/dod.sz-1.pdf>.
7. Звіт Монастирської об'єднаної територіальної громади 2019 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ShP4VRsITeE&feature=youtu.be>.
8. Звіт Трибухівського сільського голови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://trybuhivska-gromada.gov.ua/news/1550503635/>.
9. Золотопотіцька громада: що зроблено за три роки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://te-rada.org/list/?type=view&id=8571>.
10. Коваленко С. Зміцнення місцевих бюджетів в умовах децентралізації / Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 6. – С. 186-195.
11. Красносова О. М. Розширення повноважень територіальних громад у процесі розвитку місцевого самоврядування в Україні / Проблеми економіки. – 2018. – № 2. – С. 146-151.
12. Мельничук А., Остапенко П. Децентралізація влади: реформа №1. – К.: ЦОП «Глобус». – 2016. – 35 с.
13. Методичні рекомендації щодо критеріїв формування адміністративно-територіальних одиниць субрегіонального (районного) рівня [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Metod.recom._rayon_.pdf
14. Нові райони [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://decentralization.gov.ua/news/12639>.

15. Політична карта Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.oporaua.org/article/vybory/parlamentski-vybory/political_map19/19646-politichna-karta-ternopils-koyi-oblasti.

16. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Тернопільської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: /Офіційний веб-портал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-2015-%D1%80#Text>.

17. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Тернопільської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-perspektivnogo-a482r>.

18. Про звернення до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо підтримки нового проекту адміністративного поділу Тернопільської області в складі шести районів (в тому числі Буцацького) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.buchachrada.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2498%3A1087-19062020&catid=98%3A2020-03-19-08-51-02&Itemid=158.

19. Реформа децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

20. Формування нових районів дозволить вирішити ряд хронічних проблем [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/12424>.

21. Чи зникне Тернопільська область з мапи України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://trvamu.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>.

Держило О.

магістрантка II курсу

спеціальності 106 Географія

Науковий керівник – викл. Задворний С. І.

ГЕОГРАФІЯ ЗАМКОВИХ СПОРУД ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Сучасна історико-архітектурна спадщина України загалом і Західного Поділля зокрема є цінним туристичним ресурсом. До неї відносяться замки, фортеці, палаци, церкви, собори, монастирі, побудовані в оборонному характері. Тернопільська область відноситься до депресивних з багатьох позицій, а тому замкові атракції і сьогодні, і в майбутньому можуть слугувати серйозним джерелом фінансових, а можливо і валютних надходжень для краю. З цих позицій наше магістерське дослідження можна вважати своєчасним та актуальним.

Геопросторовий аналіз туристичного використання оборонних споруд на території Тернопільської області знайшов своє відображення в дослідженнях К. Д. Дударчук, А. В. Кузишина, Т. О. Черешнюка, Р. В. Підставки, Т. І. Шпарага, А. А. Поворозник.

Предметом нашого дослідження є географія замкових споруд Західного Поділля в межах Тернопільської області з позиції суспільної географії. На нашу думку, їх варто оцінювати з позиції атрактивності.

Атрактивність не є новітнім явищем в науці. Цей термін поступово